

**AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA**

**HUDEBNÍ UMĚNÍ
ZPĚV**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VOKÁLNÍ TVORBA ANTONÍNA DVOŘÁKA

Ada Bílková

Vedoucí práce: prof. MgA. Ivan Kusnjer

Oponent práce: prof. Jana Jonášová

Datum obhajoby: 3.6.2019

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2019

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE
MUSIC AND DANCE FACULTY

Art of Music

Voice

BACHELOR'S THESIS

VOCAL CREATION OF ANTONÍN DVOŘÁK

Ada Bílková

Thesis Supervisor: prof. MgA. Ivan Kusnjer

Thesis Opponent: prof. Jana Jonášová

Date of thesis defense: 3.6.2019

Academic title granted: BcA.

Prague, 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/magisterskou/disertační práci na téma

VOKÁLNÍ TVORBA ANTONÍNA DVOŘÁKA

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne .....

.....
podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Anotace

Ve své bakalářské práci bych se ráda zaměřila na vokální tvorbu Antonína Dvořáka. Mým cílem je zpřehlednit jeho dílo a najít v jeho vokální tvorbě inspirační zdroj, ze kterého Dvořák čerpal. Z každé hudební formy vyberu dle tohoto inspiračního zdroje jednu skladbu, kterou přiblížím. Jedním ze skladatelových inspiračních zdrojů, který spojuje jeho tvorbu, je vycházení z lásky k české vlasti pramenící z Dvořákovy slovanské duše. Právě podle tohoto klíče vybírám díla ve své bakalářské práci.

Abstract

In my bachelor thesis I would like to focus on vocal works of Antonín Dvořák. My goal is to make his work more transparent and to find in his vocal work the inspirational source from which Dvorak drew. From each musical form, picking out this source of inspiration, one song that I draw. One of the composer's inspirational sources, which combines his work, is the emergence of love for the Czech homeland stemming from Dvořák's Slavic soul. According to this key I choose works in my bachelor thesis.

Obsah

Úvod.....	1
1. Život.....	2
2. Kompoziční styl Antonína Dvořáka.....	4
3. Inspirační zdroje Antonína Dvořáka.....	6
4. Přehled vokální tvorby Antonína Dvořáka.....	8
5. Vybraná díla z vokální tvorby Antonína Dvořáka.....	11
5. 1 Opery.....	11
5. 1. 1 Rusalka, op. 114, B203.....	11
5. 2 Oratoria.....	13
5. 2. 1 Svatá Ludmila, op. 71, B144, B205.....	13
5. 3 Kantáty.....	14
5. 3. 1 Svatební košile, op. 69, B135.....	14
5. 4 Mše.....	16
5. 4. 1 Mše D dur („Lužanská“), op. 86, B153, B175.....	16
5. 5 Písně.....	18
5. 5. 1 V národním tónu, op. 73, B146.....	18
5. 6 Dvojzpěvy.....	20
5. 6. 1 Moravské dvojzpěvy, op. 38, B69.....	23
5. 7 Sbory.....	23
5. 7. 1 Hymnus „Dědicové Bílé hory“, op. 30, B27, B102, B134.....	23
6. Závěr.....	25
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	26

ÚVOD

Cílem této bakalářské práce je uspořádání a zpřehlednění vokálních děl Antonína Dvořáka. Vzhledem k obsáhlosti celé jeho tvorby ji zpřehleduji dle hudebních forem a z každé dané formy si vyberu jedno dílo, které přiblížím. Vybrané dílo má jednoho společného jmenovatele s ostatními. Společným jmenovatelem bude inspirační zdroj Antonína Dvořáka, a to vycházení z lidovosti a z jeho lásky k české vlasti pramenící z Dvořákovy slovanské podstaty.

Antonín Dvořák je jeden z nejvýznamnějších českých hudebních velikánů. Již od útlého dětství patří mezi mé oblíbené skladatele. Jako interpretka Dvořákova díla nacházím v jeho tvorbě přesahující odkaz, který svědčí o jeho silné osobnosti, spjatosti s přírodou a hlubokou neokázalou morální čistotou. Měla jsem to štěstí zpívat velkou část jeho písní nebo árií a všechny je propojuje silná hudební myšlenka, kterou dnes můžeme nazvat myšlenka „dvořákovská“.

Vzhledem k svému oboru bych se ráda ve své bakalářské práci zaměřila na jeho vokální tvorbu, kterou rozčlením dle hudebních forem. V první kapitole stručně nastíním Dvořákův životopis. Poté přiblížím Dvořákovu kompoziční techniku a styl, který je naprosto unikátní. V následující kapitole vyjmenuji Dvořákovy inspirační zdroje, na které je naprosto nezbytné poukázat, chceme-li pochopit Dvořákovu vokální tvorbu. Významným motivem je pro Dvořáka lidovost a silné národní cítění. Právě tento motiv bude pojítkem vybraných vokálních děl, na která se zaměřím.

Z hudební formy opera vybírám operu *Rusalka*, a to pro libreto Jaroslava Kvapila, které vychází z erbenovské tradice. Ze stejného důvodu přibližuji kantátu *Svatební košile*, díla na motivy jedné z balad Karla Jaromíra Erbena z básnické sbírky *Kytice z pověstí národních*. Z písňové literatury vybírám písňový cyklus *V národním tónu* pro svou podstatu, dále přibližuji *Moravské dvojzpěvy*, které měly pro Dvořáka zcela zásadní význam, z oratorií vybírám rozsáhlé vokální dílo *Svatá Ludmila*. Z jeho sborové tvorby zvolím *Hymnus Dědicové Bílé Hory* a na závěr vybírám *Lužanskou mši D-dur* kvůli místopisné inspiraci, ze které Dvořák při komponování čerpal.

1. ŽIVOT

Abychom si mohli přiblížit a pochopit vokální tvorbu tohoto významného skladatele, je třeba si stručně nastínit jeho život.

Antonín Dvořák se narodil jako nejstarší syn Františka Dvořáka, a to 8. září 1841 v malebné Nelahozevsi, vesničky ve středních Čechách. Aby pokračoval v otcových šlépějích, měl se vyučit řezníkem. Všichni předci z otcovy strany byli hostinští nebo řezníci, kteří sdíleli jednu společnou věc, a to výrazné nadání k hudbě. Muzicírování však nepovažovali za zdroj obživy. Brzy se ukázalo, že s Antonínem to bude jiné. Od útlého dětství byl hudebně mimořádně nadaný a rodina pochopila, že se v něm skrývá veliký talent.

Otec malého Antonína ho svěřil vesnickému učiteli Jozefu Spitzovi, aby jeho vlohy nadále rozvíjel. Dvořák se velmi rychle naučil hrát na housle a začínalo být čím dál jasnější, že se narodil opravdový talent. Brzy se ale celá rodina z finančních důvodů musela přestěhovat do nedalekých Zlonic, kde mladý Dvořák pokračoval v hudebním vzdělávání, tentokrát u učitele Antonína Leihmanna. Vynikající multiinstrumentalista rozpoznal v Dvořákovi obrovský potenciál a zasvětil ho do tajů harmonie a hry na varhany. V této době začaly vznikat Dvořákovy drobné skladatelské pokusy. Ačkoliv rodina stále doufala, že Antonín půjde v otcových stopách, Leihmannovi se nakonec podařilo otce přesvědčit, aby ho dali na vážné studium hudby, a tak se v roce 1857 tehdy šestnáctiletý Dvořák stěhuje do Prahy.

Zde se zapsal na církevní varhanickou školu, kde se naučil základům harmonie, kontrapunktu a kompozice. Po dokončení školy žil Dvořák velmi nuzně, často střídal podnájemy a vzhledem k otcově upadající živnosti si musel najít stálou práci, a to Prozatímním divadle, kde hrál na violu pod taktovkou Bedřicha Smetany. Dvořák se začínal čím dál tím více věnovat svému vlastnímu komponování a právě v Prozatímním divadle potkává svou osudovou lásku – mladou herečku Jozefínu Čermákovou. Nakonec se ožení s její mladší sestrou Annou, nicméně právě Jozefíně později věnuje své *Milostné písně*.

Angažmá v Prozatímním divadle Dvořáka inspirovalo k tomu, aby se po tvorbě komorní a symfonické pokusil také o tvorbu operní. Jeho prvotina, opera

Alfréd, se však za jeho života nikdy nehrála a Prozatímní divadlo ji odmítlo. Naštěstí se nenechal odradit a ihned se pustil do kompozice své druhé opery, *Král a Uhlíř*, která byla uvedena 24. listopadu 1974 a zaznamenala velký úspěch, díky němuž vstoupil do povědomí také jako operní autor. Za čtyři měsíce po premiéře opery *Král a Uhlíř* Dvořák dokončil několik komorních skladeb, mezi nimi i *Moravské dvojzpěvy*, jimž se budu věnovat v jedné z kapitol. Ačkoliv Dvořákova popularita začala stoupat, v jeho osobním životě zasáhla rodinu tragédie.

Krátce po sobě mu zemřely tři děti, tato rána osudu ho ovlivnila při komponování *Stabat mater*, vokálně-instrumentálního díla, které mělo premiéru 20. března 1884 v Londýně a patří k jeho vrcholným dílům.

Díky velkému úspěchu, který následoval po představení *Stabat mater*, se Dvořák finančně zajistil, koupil sídlo ve Vysoké u Příbrami a v následujících letech intenzivně komponoval. Také učil na Pražské konzervatoři a podnikal cesty do zahraničí. V roce 1891 se objevila nabídka, která byla pro Antonína Dvořáka naprosto zásadní. Byla to právě Amerika, která otevřela Dvořákovi dveře do světa a přinesla mu ty největší úspěchy. Dvořák strávil za oceánem dva roky a během jeho pobytu vznikla slavná symfonie *Z nového světa*. Po návratu do Čech Dvořák zkomponoval *Rusalku*, jeho nejslavnější operu na pohádkové motivy. Krátce po dokončení *Rusalky*, 1. května 1904, nečekaně umírá na mozkovou mrtvici.

Je to pravděpodobně právě Dvořákovo dětství mezi prostými lidmi v hostinském prostředí, které mělo zásadní vliv na jeho tvorbu. Ona lidová prostost znatelná v jeho díle, ovšem dovedena ke kompoziční dokonalosti pro Dvořáka vlastní, bohatá rytmická složka vycházející z lidových tanců nebo přímo nálady skladeb, je důkazem, jak moc byl Antonín Dvořák svým domovským prostředím ovlivněn.

2. KOMPOZIČNÍ STYL ANTONÍNA DVOŘÁKA

Hudba tohoto českého velikána bývá často označována jako naivní, bezprostřední, svěží, plná smyslového kouzla, půvabná.

Antonína Dvořáka můžeme zařadit do okruhu skladatelů syntézy takzvaně klasicko-romantické. Při komponování vycházel z tradičně formálních útvarů a držel se forem ustálených ve vrcholném klasicismu. Své dílo se mu ale podařilo obohatit novým originálním jazykem v rovině výrazové. Jeho hudba působí nenuceně, přirozeně a bezprostředně posluchače oslovuje. Dvořák složil mnohé ze svých děl z čistě vnějšího podnětu – na objednávku nakladatelů, přátel, nicméně i při této práci platilo, že mohl začít pouze pokud našel vhodnou inspiraci. Velmi podstatnou roli hrála v tomto pro Dvořáka textová předloha.

Stejně jako jiní skladatelé 19. století se i Dvořák nechal inspirovat lidovou hudbou, a to nejen českou národní tvorbou, ale také slovenskou a díky svému pobytu v USA také hudbou černošskou a indiánskou. Právem může být zařazován do čela představitelů tzv. národních škol. Díky studiu a zájmu o lidovou hudbu Dvořák přináší do své kompozice originální charakteristické rysy. Velmi působivá a signifikantní je Dvořákova výrazná rytmika. Ta bývá vždy velmi živá a bohatá, typické jsou například tečkované rytmy nepravidelně se opakující. Ona nepravidelnost je typická pro český lidový tanec furiant a Dvořák ji v hojné míře využívá. Nezvyklá je také melodika, která je zpravidla periodická s výrazným vrcholem. Protimelodie ve středních hlasech jsou komponovány v podstatě samostatně a působí velkým nehledaným účinkem. Působivá instrumentace je jeden z nejzásadnějších rysů jeho tvorby. Způsob, jakým kombinuje v některých dílech nástroje, je více než originální a dochází zde k maximálnímu zvukovému účinku. Jeho hudba má jakýsi přesah a přesto působí univerzálně věčným dojmem.

Pokud bychom se zastavili u oné české národní školy, nelze nejmenovat Bedřicha Smetanu. Velmi zajímavý je rozdíl, jakým Smetana a Dvořák zachází s inspirací v lidové písni. Smetana přejímá z lidového umění rytmus tance a jeho melodii, přičemž Antonín Dvořák také vychází z lidového hudebního rytmu, který ovšem domýšlí po svém, místy použije charakteristický lidový melodický chod, nicméně ho posléze košatě rozvine do různých rovin či kontrapunkticky

zpracuje.

Velmi obsáhlý je rozsah tvorby Antonína Dvořáka. Napsal přes 200 kompozicí, a to všech možných forem: Symfonie, symfonické básně, serenády, písně, dvojzpěvy, sbory, opery, kantáty a oratoria.

Kdybychom si měli nastínit základní rozpoznatelné rysy jeho tvorby, je to především časté střídání tónin, hojné využití zvětšené kvarty a malé septimy a bohatá harmonie.

„Síla Dvořákovy hudebnosti tkvěla především ve svěžesti, bezprostřednosti a svérázu projevu melodického a rytmického. Ne snad, že by tyto rysy neúměrně převažovaly nad ostatními složkami projevovými, ale že v té síle, spontalitě a v tom bohatství nejsou jistě zjevem obvyklým.

Dvořák byl ve své umělecké podstatě sama melodie a sám rytmus. Několik náčrtníků z doby americké mluví v tom za celý jeho život: jak v jeho mysli tryskala myšlenka za myšlenkou, že je pero sotva stačilo zaznamenávat v nejhrubší formě prvotní a že ani nebylo pak lze všech zužitkovat.“¹

---

¹ŠOUREK, O.: *Antonín Dvořák*, Praha: Vyšehrad, 2013, s. 47

3. INSPIRAČNÍ ZDROJE ANTONÍNA DVOŘÁKA

Pokud bychom blíže pohlédli na inspirační zdroje Antonína Dvořáka, musíme si zákonitě přiblížit jeho naturel a tvůrčí osobnost. Pokud poznáme a vytušíme všechny jeho povahové rysy, můžeme si vytvořit obraz jeho osobnosti a více porozumět jeho tvorbě. Jak čteme v dobových vyprávěních či životopisech, Dvořák byl člověk morálně čistý a prostý venkovan, byl velmi skromný, přirozený, pilný a slušný, milující svou vlast. Jeho duchovní život je spojen s neokázalou hlubokou křesťanskou vírou, což dokazuje také jeho tvorba, z které je tento rys nejvíce patrný v písňovém cyklu *Biblické písně*. I v jeho dalších skladbách jako například v kantátě *Te deum* nebo *Requiem* je jeho náboženské založení velmi čitelné. Jeho vrcholné dílo *Stabat mater*, z latinského překladu *Stála matka*, je jakýmsi důsledkem životní tragédie, která ho postihla, a dokazuje, že právě obrácení se k Bohu bývalo jeho největší útěchou.

Kromě neochvějné víry, ze které čerpal nejen v životě, ale i ve svých mistrovských dílech, je nutno upozornit na Dvořákův blízký vztah k přírodě. V přírodě nalézal nejen inspiraci, ale také odpovědi na metafyzické otázky. V písňích *Zde v lese u potoka* nebo *Nad krajem vévodí lehký spánek* z písňového cyklu *Milostné písně* ztatečně slyšíme, jaký význam pro Dvořáka příroda měla. Příroda personifikuje a stává se pro Dvořáka filosofickým spojencem.

Antonín Dvořák byl Slovan celou svou duší a jeho tvorbu provází národní cítění a láska k vlasti. Narodil od jiného českého velikána Leoše Janáčka Dvořák nechodí mezi lidmi a nehledá inspiraci v nápěvkové metodě, on se obrací přímo do samé podstaty věci. Svým přiblížením k lidové poezii podepírá záměr s uměleckou idealizací národní písně. Jeho národní cítění a pochopení prosté lidové melodie, kterou dovedl rozvinout do originální a vždy úderné hudební myšlenky, je patrné napříč celou jeho tvorbou. Písňovým cyklem *V národním tónu* dokazuje, že z prosté textové předlohy lidové písně dovede vytěžit maximum a dosáhnout výrazného účinku i v takto komorní formě, v *Moravských dvojzpěvech* zase svým geniálním vedením hlasů demonstruje jakousi zdánlivou, ale přitom pečlivě promyšlenou prostost, kterou docílil pečlivě vedenou melodikou dvou hlasů.

Vedle Leoše Janáčka, Bohuslava Martinů nebo Bedřicha Smetany jsou

právě vokální díla Antonína Dvořáka zkomponovaná často na národní motivy vycházející z našich lidových písní. Dvořák rád užíval prvků lidové hudby a to nejen české, ale i jiných slovanských národů.

Není to ale jen lidová píseň se svými prvky, která Dvořáka inspirovala. Je to také lidové prostředí a slovanský spirit. Velmi zásadní bylo Dvořákovo setkání s poezií Karla Jaromíra Erbena, v němž našel impulz k napsání několika skladeb.

Víme, že Dvořák rád a s jemným pochopením hledal podněty v lidovém životě a lidových námětech. Dvořák se však inspiroval přímo na prvcích lidové hudby. To ovšem neznámá, že Dvořák snad přejímal hotové prvky lidové hudby a zasazoval je do té které ze svých skladeb. Je třeba stylisace, je třeba, aby tyto prvky byly zpracovány, přetvářeny, vyvíjeny, aby byly hudebně domyšleny.²

Za jinak důležitý třeba zato míti rys, jímž projevuje se spojitost Dvořákovy invence s duchem české hudby lidové. Je nesporná tato spojitost, i když ne nějak všeobecná a vždy povrchně zjiřitelná. Její základ je opravdový a hluboký. Možno-li říct, že Dvořák v prudké živelnosti a v neobvyklé rozmanitosti svého citu rytmického těží často přímo ze základních rytmů tanců lidových (byly mu od mládí vžity), v melodice nejde u něho nikdy o nějaké jen napodobení hudby lidové, nýbrž o to, že melodické jeho linie jsou nemnoze vytvářeny po obdobných zákonech dormálních, které vedly vznik písně národní. A hlavně také, že tyto melodické linie klíčí většinou ze stejného základu citového, z něhož rostla píseň lidová. V tom je jistě jeden ze základních rysů češství v Dvořákově hudbě, v tom je namnoze i výraz plnokrevného slovanství.³

---

² BACHTÍK, J.: *Antonín Dvořák Nástin života a díla*, Praha: FR. A. URBÁNEK A SYNOVÉ, 1941, s.

38

³ ŠOUREK, O.: *Antonín Dvořák*, Praha: Vyšehrad, 2013, s. 48

4. PŘEHLED VOKÁLNÍ TVORBY ANTONÍNA DVOŘÁKA

Vokální tvorbu Antonína Dvořáka rozdělíme do kategorií dle hudebních forem.

OPERY

Alfred, B16

Král a uhlíř - 1. zhudebnění,

B21 Král a uhlíř - 2. zhudebnění, op. 14, B42, B151

Tvrdé palice, op. 17, B46

Vanda, op. 25, B55

Šelma sedlák, op. 37, B67

Dimitrij, op. 64, B127, B186

Jakobín, op. 84, B159, B200

Čert a Káča, op. 112, B201

Rusalka, op. 114, B203

Armida, op. 115, B206

ORATORIA

Stabat mater, op. 58, B71

Svatá Ludmila, op. 71, B144, B205

KANTÁTY

Te Deum, op. 103, B176

Svatební košile, op. 69, B135

Americký prapor, op. 102, B177

Slavnostní zpěv, op. 113, B202

MŠE

Requiem, op. 89, B165

Mše D dur („Lužanská“), op. 86, B153, B175

PÍSNĚ

Biblické písně, op. 99, B185

Cigánské melodie, op. 55, B104

Písně, op. 2, B123 - B124

Písně milostné, op. 83, B160

V národním tónu, op. 73, B146

Cypřiše, B11

Čtyři písně, op. 82, B157

Dvě písně pro baryton, B13

Písně na slova Elišky Krásnohorské, B23

Sirotek, op. 5, B24

Rozmarýna, B24bis

Čtyři písně na slova srbské lidové poezie, op. 6, B29

Písně na slova z Rukopisu královédvorského, op. 7, B30

Večerní písně, op. 3, op. 9, op. 31, B61

Tři novořecké básně, op. 50, B84a, B84b

Dvě písně na lidové texty, B142

Ave Maria, op. 19b, B68

Hymnus k Nejsvětější Trojici, B82

Ave maris stella, op. 19b, B95A

Ukolébavka, B194

DVOJZPĚVY

Moravské dvojzpěvy, op. 20, B50

Moravské dvojzpěvy, op. 29, B60

Moravské dvojzpěvy, op. 32, B62

Moravské dvojzpěvy, op. 38, B69

Na tej našej střeše, B118

O sanctissima, op. 19a, B95B

Dětská píseň, B113

SBORY

Hymnus „Dědicové Bílé hory“, op. 30, B27, B102, B134

Sborové písně pro mužské hlasy, B66

Kytice z českých národních písní, op. 41, B72

Z kytice národních písní slovanských, op. 43, B76

Pět mužských sborů na texty litevských národních písní, op. 27, B87

Čtyři sbory, op. 29, B59

V přírodě, op. 63, B126

Hymna českého rolnictva, op. 28, B143

Píseň Čecha, B73

Moravské dvojzpěvy (a cappella), B107

Žalm 149, op. 79, B91, B154

5. VYBRANÁ DÍLA Z VOKÁLNÍ TVORBY ANTONÍNA DVOŘÁKA

5. 1 Opery

5. 1. 1 Rusalka, op. 114, B203

Opera Rusalka spadá do závěrečného období skladatelova života a je vrcholnou operou celé jeho tvorby. Dvořák se při komponování opery inspiroval přírodou. Svou inspiraci ovšem našel v pohádkovém a mytickém motivu. Původně hledal Dvořák libreto podle námětu z české historie, nicméně poté se mu díky tehdejšímu řediteli Národního divadla F. A. Šuberta dostal do rukou text Jaroslava Kvapila Rusalka. Dvořák natolik zaujal, že se 21.4.1890 pustil do komponování opery na toto libreto a operu Rusalka v listopadu téhož roku dokončil.

Libreto Jaroslava Kvapila je inspirováno více příběhy, za hlavní inspirační pramen můžeme považovat *Malou mořskou vílu* H. Ch. Andersena. Příběh je v podstatě totožný, ale Kvapil zasadil celý příběh do českého kontextu. On sám vnímal libreto jako českou pohádku, kterou se snažil navázat na erbenovskou tradici. „*Přes různé motivy starší a nikoli výlučně domácí je v mé pohádce dosti živlu lidově českého, a duchem i formou její zúmysla chtěl jsem se přimknouti k nepřekonatelnému vzoru naší balady, k Erbenovi.*“

Příběh RUSALKY, víly, která se zamiluje do člověka a člověkem se stát chce, proto vyhledá ježibabu , která jí dá lidskou podobu, avšak za vysokou cenu, Dvořák skutečně zaujal. Ve svém zhudebnění *Rusalky* sleduje odlišné roviny textové předlohy. Rozvinutou barevnou orchestrací zachycuje atmosféru kouzelného mýtického světa, střízlivější je jeho hudební zobrazení světa lidského..

V *Rusalky* jsou jisté vlivy dekadence a symbolismu. Patrný je střet dvou světů, a to světa pohádkového a světa lidského. Dvořák silně využil příznačné motivy postav, které jsou velmi jednoznačné a specifické, pracuje s nimi promyšleně a důrazně. Velmi výrazná je této opeře práce orchestru, který je rovnocenným partnerem vokální složky. Onen střet dvou světů a vzájemný kontrast nacházíme nejen v libretu, ale také v hudbě. Dvořák mistrně využívá veškeré své kompoziční dovednosti a výrazovými prostředky rozlišuje svět pohádkový s lidským, ať už se jedná o motivy lesních žínek, vodníka, RUSALKY, prince nebo cizí kněžny, každá z těchto postav s sebou přináší vlastní atmosféru a hudební

výrazovou barevnost, přičemž nejvýraznější kontrast nacházíme v střetu éterické RUSALKY s živelnou cizí kněžnou.

Dvořákovo zhudebnění Rusalky má mimořádně výraznou lyrickou melodiku, která navazuje pohádkový dojem. Celá hudba, vydechující na tónomalebných místech opojné kouzlo, v truchlivých partiích dojemnou melancholii a snovou poezii pohádkového světa, je lyricky expresivní.⁴

Opera *Rusalka* je právem považována za vrchol jeho tvorby.

Abychom i v tomto díle vyhledali společného jmenovatele jakéhosi Dvořákova národního citění, musíme si uvědomit právě erbenovskou tradici, na kterou Jaroslav Kvapil navázal ve svém libretu, které Dvořáka tak zaujalo. Karel Jaromír Erben (1811-1870) se lidovou slovesností, tedy díla šířená ústně mezi prostými lidmi, nesnažil pouze zachytit, ale využíval ji jako náměty pro demonstraci mezilidských vztahů. V jeho baladách nacházíme často motiv viny, trestu, kontrastů a pohádkové motivy.

Antonín Dvořák nebyl prvním skladatelem, kterému Jaroslav Kvapil své libreto nabízel, postupně ho předložil Oskaru Nedbalovi, Karlu Kovařovicovi nebo Josefu Sukovi. Nakonec zvítězil u Dvořáka.

Dvořák přijal můj text tak, jak byl napsán, a jen do prvního dějství musil jsem mu něco nového vložit: zpěv Rusalčin ‚Staletá moudrost tvá všechno ví‘ u nohou Ježibaby. Tuze rád si vzpomínám na tehdejší styky s Dvořákem a mám od něho z té doby dva zajímavé dopisy. Myslím, že mě s Dvořákem sblížila naše láska k Erbenovi, a tón balad Erbenových, jimž jsem se hleděl ‚Rusalkou‘ přiblížit, že pověděl Dvořákovi víc, než mohlo libreto samo.⁵

Jaroslav Kvapil o Antonínu Dvořákovi

⁴ DOGE, H.: *Antonín Dvořák*, Praha: Vyšehrad, 2013, s. 231

⁵ DOGE, H.: *Antonín Dvořák*, Praha: Vyšehrad, 2013, s. 305

5. 2 Oratoria

5. 2. 1 Svatá Ludmila, op. 71, B144, B205

Rozsáhlé oratorium na křesťanský námět *Svatá Ludmila* vzniklo v roce 1886 a premiéru mělo na hudebním festivalu v Leeds. Dvořák ho složil na libreto spisovatele Jaroslava Vrchlického, které si od něj Dvořák přímo vyžádal. Historická postava sv. Ludmily totiž lákala Dvořáka již delší dobu, nejprve požádal o vytvoření textové předlohy Marii Červinkovou-Riegerovou, která jej odmítla. Již ve své době přední český básník Vrchlický se tedy zakázky ujal. Vzhledem k ohlasům na přílišný rozsah díla Dvořák po prvním uvedení oratorium výrazně zkrátil. Kompozice takto rozsáhlého díla si vybrala svou daň. Dvořáka velmi psychicky vyčerpalo nasazení, s jakým oratorium psal, a spustilo u skladatele záchvaty agorafobie. Na skladbě pracoval více než osm měsíců.

Příběh sv. Ludmily pojednává období našich dějin, kdy do pohanství postupně vstupovalo křesťanství. Oratorium má tři části: *Na nádvoří hradu mělnického*, *V lesích berounských*, *V chrámu velehradském*.

V první části *Na nádvoří hradu* přichází na mělnický hrad poustevník Ivan, který hlásá prostým pohanům pravdu o jediném Bohu. Druhá část *V lesích berounských* pojednává o kněžně Ludmile, která se setká s Ivanem a rozhodne se přijmout křest. Setká se s Bořivojem, který je ochoten přijmout křest za podmínky, že si vezme Ludmilu za ženu. Třetí velkolepá část představuje obřad na Velehradě, kde Ludmila s Bořivojem přijímá křest.

Dvořák na *Svaté Ludmile* pracoval s maximální koncentrací. Vždyť právě Vrchlického libreto pro něj bylo po všech stránkách dokonalé – spojuje totiž náboženskou rovinu s rovinou vlasteneckou. Příběh z raných českých dějin je tedy inspirace zcela unikátní. Snoubení se těchto dvou motivů, tedy křesťanské symboliky s vlastenectvím, je pro Dvořáka spojení dvou zásadních rovin.

5. 3 Kantáty

5. 3. 1 Svatební košile, op. 69, B135

Svatební košile je kantáta napsána pro soprán, tenor, bas a smíšený sbor a poprvé byla uvedena v roce 1885 v Plzni. Dvořákovi byla velkou inspirací právě specifická rytmičnost veršů, dokonale vykreslil jednotlivé scény i charaktery osob. Basový part připadá vypravěči, který nás provází celým dějem, sopránový part Dívce a tenor Umrlci. Sbor úderně dokresluje celou atmosféru a dopomáhá k zvukomalbě celé scény.

Kantáta je rozdělena do 18 čísel:

-předehra

- 1. Coro („Už jedenáctá odbila“)
- 2. Soprano solo („Žel bohu, žel, kde můj tatíček?“)
- 3. Tenore e Basso solo e Coro („Pohnul se obraz na stěně“)
- 4. Duetto. Soprano e Tenore solo („Hoj, má panenko, tu jsem již!“)
- 5. Basso solo e Coro („Byla noc, byla hluboká“)
- 6. Basso solo e Coro („A on tu napřed skok a skok“)
- 7. Duetto. Soprano e Tenore solo („Pěkná noc, jasná“)
- 8. Basso solo e Coro („Knížky jí vzal a zahodil“)
- 9. Basso solo e Coro („A on vždy napřed - skok a skok“)
- 10. Duetto. Soprano e Tenore solo („Pěkná noc, jasná v tento čas“)
- 11. Basso solo e Coro („A byla cesta nížinou“)
- 12. Duetto. Soprano e Tenore solo („Pěkná noc, jasná v tu dobu“)
- 13. Basso solo e Coro („Tu na planině široké“)
- 14. Duetto. Soprano e Tenore solo („Hoj, má panenko, tu jsme již“)
- 15. Basso solo e Coro („Skokem přeskočil ohradu“)
- 16. Basso solo e Coro („A tu na dvěře: buch, buch, buch!“)
- 17. Soprano solo („Maria Panno, při mně stůj“)
- 18. Basso solo e Coro („A slyš, tu právě nablízce“)

-

Lidová slovesnost a svět Karla Jaromíra Erbena Dvořáka fascinoval a jeho díla přitahovala již delší dobu.

Zhudebnění Erbenovy balady *Sirotkovo lůžko*, básně, která je prosycena

mystickou atmosférou s představou českého venkovského lidu, bylo první Dvořákovou interpretací erbenovského světa. V roce 1896 vznikly čtyři symfonické básně na náměty Erbenovy sbírky *Kytice z pověstí národních*. Myšlenkou o zhudebnění této sbírky se Dvořák zabýval dlouho předtím, než dílo vzniklo. Jedna z balad, *Zlatý kolovrat*, ho dokonce zaujala natolik, že uvažoval o pojetí této básně v podobě kantáty. Během svého pobytu v USA si poznamenal konkrétní hudební motivy, které ale nebyly nikdy využity. Také uvažoval nad zhudebněním balady *Záhořovo lože*, o čemž se můžeme dočíst v zachovalém dopise příteli Emilu Kozákovi: „*Nyní jsem se nadchnul a chystám se do – Záhořova lože!!! Dovedu-li to jako Erben bude to all right!*“

Z těchto neustále se vracejících myšlenek na *Kytice* nakonec vznikl záměr zhudebnit balady jako symfonické básně. Dvořák si ze sbírky třinácti balad vybral básně *Vodník, Polednice, Zlatý kolovrat a Holoubek*.

Mistrovství v Dvořákově pojetí Karla Jaromíra Erbena spočívá v jeho absolutním pochopení, tedy vcítění se nejen do prostředí a nálady balady, ale také pochopení rytmiky veršů. Dvořák zhudebňuje a interpretuje Erbenův text velmi podrobně, staví na základní náladě a hudebně sleduje děj, který se odehrává. Velmi podstatná je také charakteristika jednotlivých dějových momentů, kterým dodal Dvořák potřebný kontrast od poloh tragických či dramatických až po ty veselé.

Dílo bylo uvedeno také v Anglii na birminghamském festivalu v roce 1885, a to s nevídaným úspěchem. Kantátu dirigoval sám Dvořák. Úspěch Svatebních košil předčil veškerá očekávání.

The Birmingham Daily Post:

„Bez rozpaků opakujeme přesvědčení, že ‚Svatební košile‘ jsou nejoriginálnější a nejvýznamnější skladbou svého druhu, jež dosud byly provedeny o birminghamských slavnostech ...“

5. 4 Mše

5. 4. 1 Mše D dur („Lužanská“) op. 86, B153, B175

Lužanská mše Antonína Dvořáka byla zkomponována na zakázku architekta Josefa Hlávky a Dvořák mši napsal za tři měsíce.

Josef Hlávka byl významný český kulturní mecenáš a architekt, který se později stal zakladatelem a zároveň prvním prezidentem *České akademie pro vědy, slovesnost a umění*. V roce 1886 zakoupil zámek v Lužanech u Plzně, který přestavěl podle vlastních plánů. Nechal přistavět jednopatrovou kapli jako samostatné křídlo, kterou nechal zasvětit Panně Marii, svatému Václavovi a svatému Antonínovi. A právě k vysvěcení nové kaple zkomponoval Dvořák v roce 1887 Lužanskou mši D-dur. Dvořák napsal mši pro sóla, sbor a varhany.

Ono vysvěcení kaple se konalo 11. září 1887, kde byla mše poprvé uvedena. Premiéru dirigoval sám Dvořák a sólového sopránového partu se ujala manželka mecenáše Hlávka, altového partu zase Dvořákova žena. Ačkoliv Dvořák nabídl Lužanskou mši svému nakladateli Simrockovi, neprojevil o ni zájem. O pár let později vydalo dílo anglické nakladatelství Novello, a to v upravené orchestrální verzi. Lužanská mše byla přijata s velkým úspěchem a stala se v Anglii brzy velmi populární.

Dvořák ponechal části vět v tradičním uspořádání.

1. Kyrie (Andante con moto)
2. Gloria (Allegro vivace)
3. Credo (Allegro ma non troppo)
4. Sanctus (Allegro maestoso)
5. Benedictus (Lento)
6. Agnus Dei (Andante)

Formálně rozčlenil Dvořák dílo klasicky a přehledně, a ačkoliv vzhledem k účelu skladby a komornímu prostoru lužanské kaple zachoval jakousi jednoduchost skladby, přesto obohatil mši velkou rytmickou i melodickou invencí.

I když bylo dílo psáno na zakázku, Dvořák ho psal s velkým potěšením ve svém letním sídle na Vysoké, obklopen inspirativní českou přírodou a vším, co miloval. Vyznění skladby je velmi intimní a vroucí, odráží se v něm

Dvořákova pevná křesťanská víra a láska k Bohu. Působí odlehčeně a neokázale. Lužanská mše je odraz skladatelovy křehké a přesto nezlomně pevné duše.

5. 5 Písně

Dvořákovy písňové cykly jsou vůbec nejpozoruhodnějšími vokálními díly. Nalézáme v nich všechny harmonické palety a odstíny, nálady a náměty. Silným pojítkem je zde opět Dvořákova víra v Boha (*Biblické písně*), láska k přírodě (*Cigánské melodie, Večerní písně*) a národní citění. To dokládá i písňový cyklus *V národním tónu*.

5. 5. 1 V národním tónu, op. 73, B146

Také tento písňový cyklus vznikl na zakázku nakladatele Fritze Simrocka. Jak vyplývá z dochovalé korespondence skladatele, Dvořák měl v úmyslu zkomponovat cyklus písní na lidové texty od jara roku 1885, nakonec započal práce až a podzim následujícího roku. Důvodem bylo Dvořákovo dlouhé a pečlivé hledání textů, které měl v úmyslu zhudebnit. Sám se vyjádřil, že vše dobré bylo již zhudebněno. Nakonec konečně objevil tři slovenské a jeden český text, které ho zaujaly. Byly to texty *Dobrá noc, má milá, Žalo děvče, žalo trávu, Ach není, není tu a Ej mám já koňa faku*.

Z původních lidových námětů těchto písní nepřejal ovšem všechny prvky, ale pouze některé, které rozvinul svou osobitou rytmikou a harmonií a vytvořil tak zcela originální skladby. Cyklus byl dokončen 13.zářím 1886 a vydán kromě původního českého textu také v anglickém a německém překladu. Je k dispozici ve dvou verzích, a to pro vyšší a nižší hlas.

„Hudební výraz písní z cyklu V národním tónu má peť naivity a upřímnosti lidové písně, přitom však je protaven nevšední výhni básnického a hudebního citění skladatelova a v melodických, harmonických a rytmických nápadech posvěcen silou a samostatností jeho geniálního tvůrčí fantasie. Tím vsím jsou písně V národním tónu úměrným, byť značně prostším doplňkem k druhé řadě Slovanských tanců, v jejichž objetí se rodily.“⁶

---

⁶ŠOUREK, O.: *Antonín Dvořák*, Praha: Vyšehrad, 2013, s. 50

Písňový cyklus obsahuje čtyři písně, kterými jsou:

Píseň Dobrú noc, má milá

Píseň Žalo děvča žalo trávu

Píseň Ach není, není tu

Píseň Ej mám já koňa faku

Cyklus tří slovenských a jedné české písně *V národním tónu* je zajímavý ve svém uspořádání. První píseň *Dobrú noc, má milá* je pojata melancholicky s náznakem mírného patosu s velkými intonačními skoky. Ačkoliv text písně je zamýšlen jako ukolébavka, Dvořák ho cítí dramaticky a při druhé sloce nechal píseň dynamicky vygradovat. Následující píseň *Žalo děvča žalo trávu* nám evokuje krásný obraz přírody a prostého lidového života, velmi příjemná je změna tempová a charakterová. Dvořák dosahuje výjimečného efektu svou zvukomalbou, při které se zaměřuje na text a atmosféru. Vyznění písně je v každém ohledu pozitivní a romantické. Oproti tomu následující píseň *Ach není, není tu* na český text je ve své hluboké podstatě melancholická a fatálně tragická. Píseň je napsaná převážně v předznamenání pp, čímž opět kontrastuje a vystupuje z jakékoliv fádnosti cyklu. Závěrečná píseň na slovenský text *Ej mám já koňa faku* je svou podstatou velmi rázná a rytmická složka je zajímavá a bohatá.

Cyklus *V národním tónu* je skutečně originální dílo, které patrně nejmarkantněji dokazuje Dvořákovu lásku ke své národní podstatě.

5. 6 Dvojzpěvy

5. 6. 1 Moravské dvojzpěvy, op. 38, B69

„Moravské dvojzpěvy, které převážnou většinou jsou psány pro soprán a alt (pouze tři z op. 20 pro soprán a tenor) mají všechny nejlepší vlastnosti národní písně v umělecky podivuhodně umocněných hodnotách. Dýše z nich plné kouzlo oné zázračné naivity, vůně i citové opravdovosti, jimiž tak bezprostředně jímá prostá píseň lidová, a přece jsou při tom ve všech složkách původním projevem tvůrčí fantasmie Dvořákovy: v té nevšedně líbezné, svěží melodice, třebaže se v ní občas mihne leckterý příznačný prvek lidové hudby moravské. I v těch zdánlivě prostých a přece zvláštních barvách harmonických, i v té jaře, živě výrazné rytmy, i posléze v tom bohatství roztomilých nápadů ve skladbě. K oné sourodosti mezi těmito umělými dvojzpěvy a hudebními projevy lidu nebylo lze dospěti nějakým jen napodobením, tím méně při síle umění, která jejich zjevem proniká. K té mohla podvědomě proniknouti jen velká tvůrčí individualita, která, majíc tajemné sémě lidového umění v srdci i v duši, dovedla je pojednou oplodnit životodárnou mocí vlastního umění a vyhnati z něho květ nové, samorostlé vůně a krásy.“⁷

Moravské dvojzpěvy začaly vznikat na žádost Jana Neffe, Dvořákova mecenáše a velkého vlastence, v jehož rodině Dvořák vyučoval na klavír. Jan Neff se svou manželkou byli velkými hudebními nadšenci a často u sebe doma pořádali koncerty, kde se zpívaly lidové písně a dvojzpěvy.

Když se Dvořák rozhodnul Neffovu zakázku přijmout a dvojzpěvy zkomponovat, původní zadání Neffa znělo, aby pouze upravil lidové písně ze slavné Sušilovy sbírky *Moravské národní písně* s nápěvy do textů vřazenými. Dvořák se ale rozhodl, že místo úprav již existujících lidových písní použije pouze Sušilovy texty, které sám originálně zhudební.

*Moravské dvojzpěvy vznikaly postupně během dvou let. Nejprve Dvořák složil tři dvojzpěvy pro soprán a tenor (*Proměny, Chudoba, Rozloučení, Op.20*), poté složil dalších pět dvojzpěvů pro dva ženské hlasy (*A já ti uplynu, Veleť vtáčku, Dyby byla kosa nabróšená, V dobrým jsme se sešli, Slavíkovský**

---

⁷ŠOUREK, O.: *Antonín Dvořák*, Praha: Vyšehrad, 2013, str. y

polečko malý).

Poté připojil dalších deset dvojzpěvů pro soprán a alt (*Voda a pláč, Holub na javoře, Skromná, Prsten, Zelenaj se, zelenaj, Život vojenský, Vuře, šuhaj, vuře, Zajatá, Neveta a Šípek*).

Jako poslední Dvořák skládá čtyři dvojzpěvy pro dva nespecifikované ženské hlasy (*Možnost, Jablko, Věneček a Hoře*), ke kterým bývá přiřazen i dvojzpěv bez opusového čísla (*Na tej našej střeše*). Dvojzpěvů je tedy celkem 23 a Dvořák je pět z nich upravil také do podoby pro kvartet ženských hlasů a capella.

Ve smyslu Dvořákovy umělecké dráhy, mají *Moravské dvojzpěvy* poměrně mimořádné postavení. Právě úspěch, který dvojzpěvy sklidily, se pro Dvořáka stal jakýmsi odrazovým můstkem pro jeho mezinárodní kariéru. Jan Neff nechal třináct dvojzpěvů na vlastní náklady vydat a Dvořák je tak mohl v roce 1877 přiložit ke své žádosti o státní stipendium. V komisi, která rozhodovala o udílení stipendií, byl Johannes Brahms, kterého dvojzpěvy velmi zaujaly.

„Milý S., u příležitosti udílení státního stipendia těším se již po několik let pracemi Antonína Dvořáka (vyslov Dworschak) z Prahy. Pro tento rok posílá mimo jiné sešit duetů pro dva soprány s klavírem, který se mi zdá pro vydání zcela pěkný a praktický. Zdá se, že sešit byl tištěn vlastním nákladem. Titul a bohužel i texty jsou pouze české. Doporučil jsem mu, aby Vám písně poslal! Přehrajete-li si je, budete jako já z nich mít radost a budete mít obzvláštní radost z pikantností. Dvořák píše všechno možné, opery (české), symfonie, klavírní věci. Rozhodně je to velmi talentovaný člověk! Mimo to chudý! Prosím, abyste o tom uvažoval.“⁸

J. Brahms v dopise svému nakladateli Fritzi Simrockovi

Nakladatel Simrock si po přijetí dvojzpěvů objednal u Dvořáka další dílo v podobném duchu, tedy vycházející ze slovanské lidové hudby. Dvořák vytvořil *Slovanské tance*, kterými potvrdil postavení na mezinárodní hudební scéně.

⁸BARTOŠ, Josef. *Antonín Dvořák*, Praha: Nákladem Josefa Pelcla, 1913, s. 175

V *Moravských dvojzpěvech* lze nalézt mnoho ze skladatelovy jedinečné hudební fantazie, ať už se jedná o rytmickou údernost a nevšednost, umění kontrastu nebo užití melodických intervalů. Ačkoliv se jedná o tvorbu lidovou, Dvořák nevychází z lidových nápěvů, jaké známe, nýbrž vychází z vlastní melodiky, kterou podporuje charakteristickou atmosférou moravského folklóru. Unikátní je vzájemné prolínání a imitační vedení hlasů. Texty Františka Sušila, které použil, lidové písně moravské, byly sesbírané nejen na Moravě, ale také na hranicích, proto jsou písně psány v nářečí, které ovšem stále zůstává dnešnímu posluchači srozumitelné.

Jakési hudební momenty, které můžeme nazvat charakteristickými pro moravskou lidovou tvorbu, jsou například nepravidelná periodicitu nebo kolísání mezi dur a paralelní moll tóninou. Dvořák s těmito momenty pracuje velmi volně, dokonce bychom mohli shledat, že mu častokrát byly pouhým podnětem k vytvoření skladby vycházející z lidovosti. Například jeho vycházení z tance *furiant* není přesná nápodoba, nýbrž charakteristické střídání dvojdobého taktu s třídobým, čímž vytváří silný a zajímavý účinek.

5. 7 Sbory

5. 7. 1 Hymnus „Dědicové Bílé hory“, op. 30, B27, B102, B134

Sborové tvorbě se Dvořák začal intenzivně věnovat v letech 1873 – 1877, přičemž naprosto zlomová pro něj byla v této oblasti premiéra vlasteneckého *Hymnu Dědicové Bílé hory* v roce 1873. Za Dvořákovým rozhodnutím pro zhudebnění textu Vítězslava Háška stála společensko-politická situace v 19.století na přelomu 60. a 70. let. Dvořák hledal předlohu s jistým vlasteneckým patosem a když narazil na Háškovu báseň *Dědicové Bílé hory*, byl rozhodnut. Vokální skladbu se rozhodl zkomponovat pro smíšený sbor a orchestr. První část jednovětné skladby má vážný a klidný charakter, oproti druhé pomyslné kontrastní části, která je radostného a oslavného charakteru. Premiéra byla pro Dvořáka velikým triumfem. Hudební kritik Ludevít Procházka:

„Přiznávám se milerád, že již dávno jsem nebyl tak do nejhlubšího nitra rozechvěn skladbou hudební jako tentokráte, i sdílel jsem bez rozpaků všeobecné to nadšení obecnstva. ... Celé to dílo jest jako z jedné litiny – vše se hrne kupředu bezpřetržitým proudem pravdivé, výrazuplné deklamace, s živými barvami orchestrálními i ve formách bohaté polyfonie. Je to pravý hymnový styl, lapidární, velkolepý; myšlenky mužné, rekovné, kresba mistra nové doby důstojná, zkrátka: vstříc nám tu vane duch, jenž snoubí se v krásný celek s Háškovým.“

Hymnus „Dědicové Bílé hory“

Jak pramen, jenž zpod olše krok svůj máčí,

tys, matko, zrozena k věčnému pláči:

tvá slza kropí břehy v stínu spící

a ty tam bdíš co vrba truchlolicí.

*Tvá hlava těžká, srdce žalem puká,
jsouť v posměch lúze úžasná tvá muka,
a rány tvé jak stlané na staletí -
však znej se matkou, nás co svoje děti!*

*Tvou hlavu na svá ňadra položíme,
o její tíž se v srdci podělíme,
a ve svou lásku, v duše oddech měkký
tě zavinem jak klenot v zlata vděky.*

*I v říze těsné, pod chudičkým krovem
lze duši okřát přívětivým slovem,
lze dozrát k času, až zas rykne v slávu -
ó, svěř nám v úkoj posvátnou svou hlavu!*

*Již kleňme z srdcí živou matce střechu,
již stůjme k ní do posledního dechu;
kdy její vše až v kapku krve rudé -
to drahé srdce nebude víc chudé!*

*Co bez ní vše ta sláva světa širá,
kdy její ruka svět jen otevírá!
Milujme ji, byť sup nám srdce kloval,
jak ještě žádný národ nemiloval.*

*Poklekněm k ní u zbožném zanícení,
pozvedněm ruku u bratrském chvění,
a nechť nám cesta slavná, třebať krátká -
jeť jedna vlast, jeť jediná jen matka!*

Vítězslav Hálek

V této sborové skladbě můžeme zaznamenat netradiční pojetí Dvořákových inspirací v lidové tvorbě. Zatímco předchozí vybraná díla byla psána s inspirací v lidových písních, zasazena ve vesnickém prostředí, psána z citového základu dané lidové písně, sborová skladba *Hymnus Dědicové Bílé Hory* je napsána v kontextu historických událostí a nacházíme v ní jistou účelnost.

Dvořákova pozice v historickém kontextu nebyla jednoduchá. V řadě německy mluvících zemí se jeho díla coby českého skladatele uváděly složitěji. Dvořák si to uvědomoval a uvažoval, zda by neměl více nekomponovat díla, která nejsou národnostně zabarvena. Dokonce přerušil spolupráci s německým nakladatelem Simrockem, který se přikláněl k tisku v němčině. Síla jeho tvorby ale nakonec převážila všechny nepříznivé okolnosti a byly to právě díla jako *Moravské dvojzpěvy* či *Slovanské tance*, která Dvořákovi otevřely dveře k zahraničním úspěchům.

6. ZÁVĚR

Vokální tvorba Antonína Dvořáka je velmi rozsáhlá a obsahuje téměř všechny hudební formy. Jeho osobnost je slyšitelná a poměrně dobře uchopitelná napříč celou jeho tvorbou. Velkým inspiračním zdrojem byla pro Dvořáka česká příroda, křesťanská víra a upřímná láska k vlasti, prosta jakéhokoliv náznaku okázalosti. Do svých děl dovedl přenést unikátní český, moravský a slovenský folklór, čímž se stal jedinečný nejen u nás, ale také v zahraničí. Zásadní bylo pro Dvořáka prostředí, z něhož pochází, tedy prostředí lidové a venkovské. V jeho tvorbě slyšíme cosi z obyčejných lidí, kteří se z hudby dovedli upřímně radovat a těšit. Zračí se v ní jakási humánnost Dvořákovi vlastní.

Při nastudovávání Dvořákových skladeb si vždy uvědomím, jaká genialita se skrývá ve zdánlivé prostosti, jaká neokázalost a vřelost se ukrývá v jeho tvorbě. Dvořákův styl je novátorský a přitom tradiční, originální a přitom jednoduchý. Všechna jeho vokální díla, která jsem vybrala a která mají společný inspirační zdroj, nosí tyto přívlastky. Jestliže pochopíme tvorbu Antonína Dvořáka, pochopíme i o něco více jeho osobnost, která byla ve všech smyslech jedinečná. Nevyčerpatelná láska k lidské podstatě a obecným hodnotám je právě to, co ji jedinečnou činí.

Pokud můžeme nazvat některého z našich Čechů velikánem, pak to bude určitě Antonín Dvořák.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

BARTOŠ, Josef. *Antonín Dvořák*, Praha: Nákladem Josefa Pelcla, 1913

ŠOUREK, O. *Antonín Dvořák*. 3. vyd., Praha: Vyšehrad, 2013

BACHTÍK, J.: *Antonín Dvořák Nástin života a díla*, Praha: FR. A. URBÁNEK A SYNOVÉ, 1941

ČUBR, A.: *Malý průvodce dílem Antonína Dvořáka*, Praha: Supraphon, 1986

BUGHAUSER, J.: *Antonín Dvořák*. 2.vyd. Praha: Koniash Latin Press, 2006

DOGE, K.: *Antonín Dvořák*, 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2013

1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2013